

2020/2216(INI)

25.2.2021

MIŠLJENJE

Odbora za pravna pitanja

upućeno Odboru za unutarnje tržište i zaštitu potrošača

o oblikovanju digitalne budućnosti Europe: uklanjanje prepreka funkcioniranju jedinstvenog digitalnog tržišta i poboljšanje upotrebe umjetne inteligencije za europske potrošače
(2020/2216(INI))

Izvjestiteljica za mišljenje: Marion Walsmann

(*) Pridruženi odbor – članak 57. Poslovnika

PA_NonLeg

PRIJEDLOZI

Odbor za pravna pitanja poziva Odbor za unutarnje tržište i zaštitu potrošača da kao nadležni odbor u prijedlog rezolucije koji će usvojiti uključi sljedeće prijedloge:

Opći kontekst

1. ističe važnost potpuno funkcionalnog jedinstvenog digitalnog tržišta i pozitivnog učinka koji upotreba umjetne inteligencije, robotike i s njima povezanih tehnologija može imati na naša tržišta i društvo jer one imaju potencijal za učinkovito prevladavanje izazova s kojima se društva suočavaju, što se konkretno pokazalo tijekom pandemije bolesti COVID-19; smatra, međutim, da se društveno-gospodarski, pravni i etički učinci moraju pažljivo razmotriti u skladu s vrijednostima EU-a kako bi se osigurala pravna jasnoća za potrošače i poslovne subjekte;
2. i dalje smatra da je potrebno podupirati MSP-ove, novoosnovana i rastuća poduzeća u njihovoj digitalnoj transformaciji jer su oni okosnica europskog gospodarstva i imaju važnu ulogu u prihvaćanju novih tehnologija u Europi; poziva Komisiju da primijeni proporcionalan pristup kako bi se takvim poduzećima omogućili razvoj i inovacije, uključujući posebne mjere za digitalizaciju MSP-ova i novoosnovanih poduzeća u budućem zakonodavstvu, da provodi provjere prikladnosti za MSP-ove prije donošenja propisa i da administrativna opterećenja i prepreke svede na najmanju moguću mjeru, među ostalim, uzimanjem u obzir njihova položaja na svakom koraku digitalne transformacije, izradom pravednih i učinkovitih standarda, uklanjanjem nepotrebnih pravnih prepreka za pristup podacima i poboljšanjem prekograničnog pristupa digitalnim sadržajima, istodobno ostvarujući temeljne ciljeve politike;
3. ističe da se MSP-ovi suočavaju s brojnim izazovima na digitalnom tržištu, s obzirom na to da mnogi njihovi vlasnici nisu svjesni vrijednosti podataka koje stvaraju, nemaju alate za njihovu obradu i nisu dovoljno pripremljeni za poslovanje u digitalnom gospodarstvu te da je za istinski pristup MSP-ova pravosuđu potrebno stručno znanje u području prava i tehnologije, što je kombinacija koja je rijetka i skupa; stoga poziva Komisiju da u svoju strategiju za digitalne vještine uključi promicanje stručnog znanja u području prava i tehnologije u Europi, ističe potrebu za povećanjem ulaganja i pozdravlja pokretanje novih financijskih instrumenata za potporu poduzećima koja se bave umjetnom inteligencijom diljem Europe, uključujući MSP-ove i novoosnovana poduzeća;
4. ističe da se jedinstveno digitalno tržište i umjetna inteligencija brzo razvijaju i stoga naglašava važnost fleksibilnog, razmjernog i usklađenog europskog okvira otpornog na promjene u budućnosti; potiče Komisiju da iznese prijedloge i inicijative utemeljene na odgovarajućoj ravnoteži kojom se podupiru inovacije i jamči sigurnost i zaštita potrošača te da se na taj način izbjegne, s jedne strane, univerzalni pristup i, s druge strane, fragmentacija jedinstvenog digitalnog tržišta različitim nacionalnim pristupima, uključujući nepotrebne višestruke sektorske prepreke u području umjetne inteligencije;

Poboljšanje upotrebe umjetne inteligencije za europske potrošače

5. ističe da je potreban novi usklađeni regulatorni okvir za umjetnu inteligenciju ne bi li se

uklonili potencijalni rizici koji proizlaze iz automatiziranog donošenja odluka i maksimalno povećalo povjerenje korisnika i koristi za njih te pritom zaštitili najbolji interesi građana EU-a i osigurala odgovarajuća razina zaštite; stoga poziva Komisiju da predstavi temeljitu procjenu učinka kojom će se utvrditi pravni nedostaci u postojećim propisima, nakon čega će uslijediti prijedlog zakonodavnog okvira utemeljenog na riziku, koji je poticajan za inovacije, solidan i otporan na promjene u budućnosti te nadahnut humanističkim pristupom usmjerenim na čovjeka, o uporabi umjetne inteligencije i automatiziranih sustava za donošenje odluka, a koji je usredotočen na uklanjanje pravnih praznina i pritom ne dovodi u pitanje postojeće zakonodavstvo za taj sektor;

6. čvrsto je uvjeren da su usklađene definicije umjetne inteligencije i „visokog rizika” otporne na promjene u budućnosti ključne za pružanje pravne jasnoće potrošačima i poslovnim subjektima, uključujući u svrhu podnošenja tužbi u vezi s kvarom ili nesrećom i u okviru pristupa temeljenog na riziku; podsjeća da bi se tim pristupom trebao uzeti u obzir potencijal tih tehnologija za kršenje temeljnih prava i za nanošenje štete pojedincima ili društvu u cjelini te podsjeća na potrebu za potpunim ljudskim nadzorom nad razvojem, uvođenjem i upotrebom visokorizičnih aplikacija umjetne inteligencije u svakom trenutku;
7. smatra da je nedostatak jasnih europskih pravila o snošenju odgovornosti u slučaju kvara ili nesreće koje uzrokuje primjena umjetne inteligencije jedna od ključnih prepreka širokoj uporabi tehnologija utemeljenih na umjetnoj inteligenciji te je stoga uvjeren da postojeće zakonodavstvo treba modernizirati u skladu s tehnološkim napretkom, među ostalim s napretkom omogućenim umjetnom inteligencijom; potiče Komisiju da ažurira, među ostalim, Direktivu o odgovornosti za proizvode¹, osobito redefiniranjem pojmova „proizvod”, „šteta” i „neispravnost” te razmatranjem prilagodbi koncepta „teret dokazivanja” koji bi trebao odražavati izmjene Direktive o općoj sigurnosti proizvoda² i predlaganjem okvira odgovornosti za operatore umjetne inteligencije koji se temelji na rezultatima procjene učinka kojom se uzima u obzir osjetljivost korisnika umjetne inteligencije i potrošača jamčenjem njihove učinkovite zaštite, koji osigurava pravednu naknadu žrtvama u slučaju nastanka štete i temelji se na omjeru kontrole koju operator ima nad rizicima aktivnosti, uzimajući u obzir faze razvoja i uvođenja; ističe da bi ažuriranje zakonodavstva trebalo biti u skladu s odgovarajućim preporukama Europskog parlamenta;
8. ističe da bi društvo, uključujući potrošače, trebalo imati koristi od odgovornog razvoja, uvođenja i uporabe tehnologija umjetne inteligencije koja je na korist građanima, stvara mogućnosti za poslovne subjekte i služi dobrobiti društva; stoga traži od Komisije da, uzimajući u obzir načela bolje regulative, definira jasne etičke standarde za razvoj, uvođenje i upotrebu umjetne inteligencije, robotike i s njima povezanih tehnologija kojima se u potpunosti poštuju temeljna prava i jamče ljudsko dostojanstvo, pravednost, sigurnost, zaštita, transparentnost, dobro upravljanje i prava na zaštitu potrošača te poziva Komisiju da blisko surađuje s državama članicama na provedbi i primjeni etičkih načela te da izradi smjernice i uključi građane i relevantne dionike;
9. ističe da je za osposobljavanje umjetne inteligencije ključan slobodan protok podataka

¹ SL L 210, 7.8. 1985., str. 29.

² SL L 11, 15.1. 2002., str. 4.

unutar funkcionalnog jedinstvenog digitalnog tržišta u skladu s primjenjivim zakonodavstvom kao što je Opća uredba o zaštiti podataka (GDPR)³ i da bi se to trebalo temeljiti na čvrstom temeljnom pravnom okviru kojim se promiče povjerenje među poslovnim subjektima i koji uključuje, prema potrebi, odgovarajuća, nediskriminirajuća i pravedna ugovorna pravila za rješavanje postojećih neravnoteža moći ili tržišta, osiguravanje pristupa podacima i kontrole prilagođene potrošačima te ograničavanje nepotrebnih prepreka dostupnosti podataka u skladu s europskim zakonodavstvom o zaštiti podataka, uključujući, pod odgovarajućim uvjetima, podatke dobiveni u vezi s pružanjem usluga od javnog interesa u skladu s primjenjivim pravom Unije; pozdravlja predanost Komisije u pogledu izgradnje istinskog europskog jedinstvenog tržišta za podatke, čime će se omogućiti osnivanje i rast poduzeća te njihove inovacije i tržišno natjecanje ili suradnja pod pravednim uvjetima;

10. podsjeća na globalnu dimenziju prilika koje proizlaze iz tehnologija umjetne inteligencije i ističe da bi EU trebao imati vodeću ulogu u razvoju umjetne inteligencije; poziva Komisiju da promiče dosljednu međunarodnu suradnju sa zemljama sa sličnim stavovima kojom se doprinosi stvaranju sinergija u području umjetne inteligencije među europskim subjektima i drugim multilateralnim forumima kako bi se uskladili napor i bolje koordinirao razvoj umjetne inteligencije; potiče Komisiju da na relevantnim forumima podrži multilateralne napore za raspravu o međunarodnim postupcima normizacije s ciljem usmjeravanja razvoja, uvođenja i upotrebe umjetne inteligencije; u tom pogledu pozdravlja ambiciju za uvođenjem globalne strategije za digitalnu suradnju i transatlantskog sporazuma o umjetnoj inteligenciji;

Funkcioniranje jedinstvenog tržišta u pogledu digitalnih aspekata

11. naglašava da bi građani, kao korisnici i potrošači, uvijek trebali biti pravodobno i na razumljiv način obaviješteni o postojanju algoritamskih sustava i da već imaju koristi od strogih pravila o zaštiti podataka kao što su Opća uredba o zaštiti podataka i Direktiva o e-privatnosti⁴; poziva na brzo donošenje učinkovite Uredbe o e-privatnosti i učinkovitu provedbu Opće uredbe o zaštiti podataka i njezinih načela, uključujući načela integrirane i zadane privatnosti; cijeni činjenicu da Komisija predviđa mjere za osnaživanje pojedinaca u ostvarivanju njihovih prava i da potiče sustave usmjerene na potrošače koji se temelje na poštenim i nediskriminirajućim praksama, čime se potrošačima omogućuje da imaju kontrolu nad svojim odabirom tako što se štiti njihov pristanak, njihovo pravo na objašnjenja i, gdje je to moguće, njihovo pravo na upotrebu povezanog uređaja i svih njegovih funkcija, čak i ako potrošači povuku svoj pristanak za dijeljenje podataka s proizvođačem uređaja ili trećim stranama;
12. traži od Komisije da se pobrine za to da su korisnici i potrošači primjereno informirani te da su njihova prava jasno definirana i djelotvorno zajamčena kada sustavi umjetne inteligencije personaliziraju proizvod ili uslugu za svoje korisnike i prilikom interakcije korisnika sa sustavima za automatizirano donošenje odluka ili kada su podvrgnuti autonomnim procesima i odlukama te da sustavi automatiziranog donošenja odluka ne nanose štetu potrošačima odnosno da ne stvaraju subjektivne, nepravedne, nerazumne ili nezakonito pristrane ili diskriminatorne rezultate za potrošače na jedinstvenom tržištu;

³ SL L 119, 4.5.2016., str. 1.

⁴ SL L 201, 31.7.2002., str. 37.

13. ističe da upotreba samoučećih algoritama omogućuje poslovnim subjektima stjecanje sveobuhvatnog uvida u osobne okolnosti i obrasce ponašanja potrošača i da prilagode svoje oglašavanje, te ističe da treba osigurati snažnu zaštitu prava korisnika iz Akta o digitalnim uslugama, osobito kako bi se zaštitila, među ostalim, sloboda izražavanja i informiranja i sloboda pružanja usluga, te kako bi se korisnici zaštitili od štetnih poslovnih praksi koje se temelje na nesporazumnom ciljanju ili iskorištavanju podataka; ponavlja potrebu za transparentnošću u ugovornim uvjetima, čime se korisniku omogućuje donošenje utemeljenog odabira kao i za uspostavljanjem uvjeta za mogućnost i opseg razmjene podataka s trećim stranama;
14. naglašava potrebu za jamčenjem veće transparentnosti pravila internetskih platformi koja se odnose na potrošače te njihove usklađenosti s europskim standardima u području zaštite potrošača te da je neprihvatljivo da su potrošači izloženi nesigurnim i krivotvorenim proizvodima; stoga ističe da su za jačanje jedinstvenog digitalnog tržišta potrebne jasne odgovornosti internetskih tržišta utemeljene na načelu proporcionalnosti; ističe da u Aktu o digitalnim uslugama treba uspostaviti jasna pravila o odgovornosti platformi u pogledu robe koja se na njima prodaje ili oglašava kako bi se smatralo da su poduzete zaštitne mjere za potrošače, koje se u svakom trenutku trebaju poštovati, i mjere pravne zaštite za trgovce na malo i potrošače, među ostalim, uklanjanjem pravne praznine zbog koje kupac ne uspijeva dobiti naknadu na koju ima pravo na temelju zakona ili ugovora o isporuci robe, primjerice zbog nemogućnosti utvrđivanja identiteta primarnog prodavatelja (načelo „upoznaj svog klijenta”); predlaže da se razmotri mogućnost da se od pružatelja digitalnih usluga iz trećih zemalja koji pružaju svoje usluge u EU-u traži da imaju predstavnika u Uniji;
15. poziva Komisiju da ocijeni razvoj i upotrebu tehnologija decentraliziranog vođenja evidencije transakcija, uključujući lance blokova, a posebno pametne ugovore na jedinstvenom digitalnom tržištu, i da izradi smjernice te da razmotri mogućnost stvaranja odgovarajućeg pravnog okvira kako bi se zajamčila pravna sigurnost poslovnim subjektima i potrošačima, posebno kad je riječ o pitanjima zakonitosti, provedbe pametnih ugovora u prekograničnim situacijama i, kada je to primjenjivo, zahtjevima za javnobilježničku ovjeru;
16. priznaje da postoje tržišne neravnoteže u pogledu digitalnih poduzeća jer bi velike platforme sa znatnim mrežnim učincima, koji primjerice proizlaze iz podataka kojima raspolažu, mogle nametnuti svoje poslovne prakse potrošačima i stoga *de facto* djelovati kao „internetski nadzornici” digitalnog gospodarstva, što stvara znatne prepreke i nepošteno tržišno natjecanje koje ima nerazmjern učinak na MSP-ove; potiče Komisiju da uvede mjere za zaštitu prava potrošača, novoosnovanih poduzeća i MSP-ova tako da ponovno uspostavi ravnopravne uvjete na unutarnjem tržištu i utvrdi jasne obveze za interoperabilnost.

INFORMACIJE O USVAJANJU U ODBORU KOJI DAJE MIŠLJENJE

Datum usvajanja	22.2.2021
Rezultat konačnog glasovanja	+: 24 -: 0 0: 0
Zastupnici nazočni na konačnom glasovanju	Manon Aubry, Gunnar Beck, Geoffroy Didier, Pascal Durand, Angel Dzhambazki, Ibán García Del Blanco, Jean-Paul Garraud, Esteban González Pons, Mislav Kolakušić, Gilles Lebreton, Karen Melchior, Jiří Pospíšil, Franco Roberti, Marcos Ros Sempere, Ernő Schaller-Baross, Stéphane Séjourné, Raffaele Stancanelli, Marie Toussaint, Adrián Vázquez Lázara, Axel Voss, Marion Walsmann, Tiemo Wölken, Lara Wolters, Javier Zarzalejos
Zamjenici nazočni na konačnom glasovanju	Andrzej Halicki, Javier Nart, Emil Radev

POIMENIČNO KONAČNO GLASOVANJE U ODBORU KOJI DAJE MIŠLJENJE

24	+
EPP	Geoffroy Didier, Esteban González Pons, Jiří Pospíšil, Ernő Schaller-Baross, Axel Voss, Marion Walsmann, Juan Ignacio Zoido Álvarez
S&D	Ibán García Del Blanco, Franco Roberti, Marcos Ros Sempere, Tiemo Wölken, Lara Wolters
RENEW	Pascal Durand, Karen Melchior, Stéphane Séjourné, Adrián Vázquez Lázara
ID	Gunnar Beck, Jean-Paul Garraud, Gilles Lebreton
VERTS/ALE	Marie Toussaint
ECR	Angel Dzhambazki, Raffaele Stancanelli
GUE/NGL	Manon Aubry
NI	Mislav Kolakušić

0	-

0	0

Korišteni znakovi:

+ : za

- : protiv

0 : suzdržani